

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการศึกษาการต่อสู้เรื่องสัญชาติของผู้หญิงชนเผ่า กรณีศึกษาชีวิตจริงของผู้หญิงลาหู่คนหนึ่ง โดยมุ่งศึกษาปัจจัยที่ทำให้ผู้หญิงชนเผ่าไม่ได้รับสัญชาติ ศึกษาโครงสร้างทางสังคมลาหู่ที่เป็นสังคมปิดตายไปโดย ตำรวจองค์ความรู้ที่ต้องห้ามสำหรับผู้หญิงที่เป็นเหตุทำให้ผู้หญิงชนเผ่าลาหู่ไม่สามารถดำเนินการเรื่องสัญชาติด้วยตนเองได้ และนำไปสู่การไม่ได้สัญชาติ

การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและระบบความเชื่อ เป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้ผู้หญิงชนเผ่าหลุดพ้นจากสังคมวัฒนธรรมประเพณีที่ผู้หญิงมีข้อห้ามข้อจำกัดมากมายที่ไม่ให้ผู้หญิงได้เรียนรู้ ภายใต้สังคมปิดตาย หรือสังคมระบบชายเป็นใหญ่ ทำให้ผู้ศึกษาสามารถต่อสู้เรื่องสัญชาติของตนเองจนได้สัญชาติไทย และสามารถช่วยเหลือผู้หญิงชนเผ่าและชาติพันธุ์ให้ได้สัญชาติไทยได้ อย่างไรก็ตาม ผู้หญิงชนเผ่าและชาติพันธุ์ที่ไร้สัญชาติ ต้องจำทนอยู่ในระบบอุปถัมภ์และการคอร์รัปชันที่ยังคงอยู่ ต้องผ่านกลุ่มคนหาผลประโยชน์โดยมิชอบจากกระบวนการลงรายการสัญชาติ การมีอคติทางชาติพันธุ์และการเลือกปฏิบัติทางชาติพันธุ์จากเจ้าหน้าที่รัฐและบุคคลทั่วไป

การแก้ไขปัญหาสัญชาติของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย ต้องมีความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐองค์กรพัฒนาเอกชนและชาวบ้าน เนื่องจากข้าราชการในระดับกรมการปกครอง และข้าราชการในระดับปฏิบัติ ไม่สนองนโยบาย เจ้าหน้าที่บางอำเภอไม่สนองนโยบายการเร่งรัดลงรายการสัญชาติ ทำให้การพิสูจน์สถานะบุคคลของบุคคลชนเผ่าและชาติพันธุ์ไม่แล้วเสร็จตามกำหนดระยะเวลาที่ได้รับการผ่อนผันจากรัฐบาล การติดตามความก้าวหน้าขั้นตอนของการลงรายการสัญชาติของผู้เดือดร้อน ผู้ไร้สัญชาติต้องใช้วิธีการและรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการชุมนุมเรียกร้องระดับภาค ระดับอำเภอ องค์กรพัฒนาต้องรับภาระในการเตรียมความพร้อม และให้กำลังใจแก่ผู้ไร้สัญชาติและเตรียมเอกสารหลักฐานต่างๆ โดยให้มีส่วนร่วมของแกนนำในรูปแบบอาสาสมัคร

ปัญหาอันเกิดจากความผิดพลาดของเอกสาร การใช้เงื่อนไขยาเสพติดมาประกอบการพิจารณาอนุมัติสัญชาติ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดจากนโยบายประกาศสงครามยาเสพติดของรัฐ ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่น ใช้อำนาจหน้าที่เกินกว่าเหตุ หรือ ใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบ หมู่บ้านไหนที่คนในหมู่บ้านไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดก็เหมารวมว่าทุกคนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และไม่อนุมัติให้ลงรายการสัญชาติ

ตัวบทกฎหมายขั้นตอนและกระบวนการที่ลึกลับไม่เข้ากับสภาพความเป็นอยู่ของชาวเขา โดยเฉพาะชีวิตผู้หญิงลาหู่ ความเข้าใจในกฎหมายสัญชาติ หรือระเบียบที่เกี่ยวกับการกำหนดสถานะบุคคลของเจ้าหน้าที่บางคนในบางอำเภอ ทำให้ขาดความมั่นใจในการปฏิบัติงานประกอบกับสาระสำคัญทางกฎหมายเองสลับซับซ้อนยากแก่การตีความ หรือทำความเข้าใจยาก ทำให้การดำเนินงานและการตีความข้อกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องผิดพลาด และผู้มีอำนาจขาดความมั่นใจในการพิจารณาและตัดสินใจอนุมัติ ทำให้ผู้หญิงชนเผ่าไร้สัญชาติ

การศึกษานี้พบว่าสังคมชนเผ่าก็ดี สังคมไทยก็ดีล้วนเป็นสังคมปิดตายไปโดย ในความหมายว่าเป็นสังคมที่อำนาจและผลประโยชน์ต่าง ๆ อยู่ในมือของผู้ชายเป็นส่วนใหญ่ จึงมีผลต่อการทำให้เกิดอคติและกีดกันบนฐานของเพศ/เพศภาวะดำรงอยู่ควบคู่กับอคติทางชาติพันธุ์ การขจัดอคติทางชาติพันธุ์อย่างเดียวไม่เพียงพอกับการแก้ปัญหา ยิ่งไปกว่านั้นอาจทำให้อคติทางเพศ/เพศภาวะถูกกดทับซ่อนเร้นอยู่ต่อไป อันจะเป็นผลร้ายต่อผู้หญิงชนเผ่า การดำรงอยู่อย่างมั่นคงยั่งยืนของสังคม-วัฒนธรรมชนเผ่า และต่อสังคม-วัฒนธรรมไทยโดยรวมด้วย ด้วยเหตุนี้ผู้นำชนเผ่า รัฐ หน่วยงานของรัฐ และองค์กรเอกชนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับชนเผ่าต้องหาทางเร่งผลักดันให้เกิดการขจัดปัญหาอคติและการกีดกันบนฐานของความแตกต่างบนฐานของเพศ/เพศภาวะควบคู่ไปกับฐานทางด้านความแตกต่างทางชาติพันธุ์

This thesis is the study of *A Tribal Woman's Struggle for Citizenship: A Real Life Study of One Lahu Woman*. It explores the factors impeding tribal women's access to Thai citizenship, and examines the ways in which the patriarchal structure of Lahu society forbids knowledge to Lahu women, making them unable to process their citizenship applications on their own and therefore unable to attain citizenship.

Changes in ways of life and beliefs have released tribal women from the social and cultural constraints of patriarchal society that have limited them in many ways and have not allowed them to learn. These changes have enabled the researcher to struggle for and finally be granted Thai citizenship, and have enabled her to help other ethnic and tribal women to attain their Thai citizenship as well. In any case, stateless ethnic and tribal women must still submit to a patronizing and corrupt system. They must interact with those looking to benefit unjustly from their situation in the citizenship application process. They still face racism and discrimination from state officials and from society in general.

Solving the citizenship problem in Thailand will require cooperation between state officials, non-government organizations, and villagers. Civil servants at the department of provincial administration and administrative staff often do not respond to official policy. For example, officials in some sub-districts do not respond to the policy to expedite citizenship applications. As a result, consideration of ethnic tribal peoples' legal status is often not completed according to the government's timeline. Stateless people use many means to follow up on the progress of their citizenship applications, including regional and district community rallies. Development organizations must take on the burden of preparing applications and providing

encouragement to stateless people, and help them to prepare the necessary evidence and forms, with the voluntary participation of community leaders.

Problems arising from incorrect documentation, often resulting from allegations of drug abuse, hinder the consideration of citizenship applications. This problem is a result of the government's war on drugs, wherein local officials often use excessive or unjust power. Where a resident of a particular village has been accused of being involved with drugs, the entire village is condemned along with them, and is prevented from applying for citizenship.

The laws and procedures in the citizenship application process are often ineffective and incompatible with the needs of ethnic highlanders, especially Lahu women. Lack of understanding of citizenship law and the regulations governing legal status on the part of some district level officials makes them lose confidence, so that they fail to carry out the processes involved. This is in addition to the fact that the law in and of itself is complex and difficult to understand. Work procedures and interpretation of the laws and regulations are thus often incorrect, and those in power lack the confidence to make critical decisions, which also contributes to tribal women's stateless status.

This research has found that, both tribal society and Thai society, are patriarchal societies - societies in which authority and interests are largely in the hands of men. This can cause the creation of prejudice and discrimination based on gender and sexuality, in addition to and combined with existing ethnic discrimination. Thus the elimination of ethnic or racial prejudices alone will be insufficient to solve these problems, for it may result in the replacement of racial discrimination with sexual and gender discrimination in the future. This will impact no less harshly for tribal women and their ability to live securely and sustainably within tribal cultures and societies, or within Thai society and culture. Thus tribal leaders, the government, government agencies, and non-government organizations working with tribal peoples must find strategies to struggle for the elimination of discrimination based on gender and sexuality as well as the elimination of discrimination based on ethnic difference.